

BRONIUS VAITKEVIČIUS

Žinomas Lietuvos istorikas, istorijos mokslo tyrėjas, redaktorius, partinis veikėjas.

Gimė 1926 m. spalio 6 d. Virbalyje. Mirė 2002 m. birželio 24 d. Vilniuje, palaidotas Antakalnio kapinėse.

B. Vaitkevičius 1940 m. baigė pradžios mokyklą (6 klases), įstojo į Virbalio gimnaziją, kurios 6 klases baigė 1944 m., visą vidurinės mokyklos kursą baigė Vilniuje. 1943 m. įstojo į LLKJS (Lietuvos Lenino komunistinio jaunimo sąjungą). 1944 m. – LLKJS Vilkaviškio apskrities pagrindinio komiteto narys ir „Jūros“ būrio partizanas. 1945–1946 m. – laikraščio „Pergalė“ redaktorius. 1948 m. baigė Respublikinę partinę mokyklą. 1948–1954 m. dirbo Partinės mokyklos dėstytoju. 1948 m. įstojo į Vilniaus universitetą, kurį baigė 1953 m. 1954–1958 m. tęsė studijas Visuomenės mokslų akademijoje prie TSKP CK Maskvoje. Ten 1959 m. apgynė kandidato disertaciją „Lietuvos darbo žmonių kova už socialistinės revoliucijos pergalę (1918–1919 m.)“ ir gavo paskyrimą dirbti Partijos istorijos institute prie LKP CK direktoriaus pavaduotoju moksliniam darbui. Parašė ir 1967 m. išleido monografiją „Socialistinė revoliucija Lietuvoje 1918–1919 metais“ ir ją pateikė daktaro mokslo laipsniui ginti, 1969 m. apgynė daktaro disertaciją Vilniaus universitete, tais pačiais metais suteiktas vyr. mokslinio bendradarbio vardas. 1970–1987 m. – Mokslų akademijos Istorijos instituto direktorius. 1978 m. suteiktas profesoriaus vardas 1980 m. išrinktas Mokslų akademijos nariu korespondentu. 1975–1986 m. buvo LSSR istorijos probleminės (koordinacinės) tarybos pirmininkas.

B. Vaitkevičiui vadovaujant Mokslų akademijos Istorijos institutui daugiausia buvo nagrinėjama vadinamoji socialistinė revoliucija ir klasių kova. B. Vaitkevičius klusniai vykdė ir kontroliavo, kaip vykdoma Maskvos nurodyta istorinių tyrinėjimų tematika. Toleravo darbuotojų sekimą, intrigas, įskundimus, pataikavimus. Dėl to iš Istorijos instituto išėjo keli vadovaujančias pareigas užimantys kvalifikuoti mokslininkai – V. Merkys 1986–1987 m. buvo išėjęs dirbti į Ekonomikos institutą, – tęsėsi nepakantumo Juozui Jurginiui byla. „Reikalauta, kaip ir Maskvoje, tirti (tiksliau – skelbti dogmas, demagogiją, apologiją, iškraipyti faktus) socializmo ir komunizmo statybą, Didžiosios Spalio revoliucijos (iš tikrųjų – karinis perversmas) įtaką „klasių kovai“ ir „revoliucijai Lietuvoje“, – rašo dr. Algirdas Matulevičius, 2012 m. „Mokslo Lietuvoje“ prisimindamas apie akad. Vytautą Merkį, – B. Vaitkevičius visgi 1987 m. pabaigoje buvo atleistas iš instituto direktoriaus pareigų po LKP CK sekretoriaus Petro Griškevičiaus kritikos Lietuvos inteligentų suvažiavime: blogai vadovauja institutui, iš jo išaina kvalifikuoti kadrai. Mokslų akademijos prezidento akad. Juro Poželos ir akademijos Visuomeninių mokslų skyriaus vadovo akad. Raimundo Rajecko siūlymu ir prezidento įsakymu nepartinis Vytautas Merkys 1987 m. gruodžio 7 d. buvo paskirtas laikinai eiti direktoriaus pareigas; direktoriumi patvirtintas 1988 m. vasario 24 d.“ B. Vaitkevičius išėjo į pensiją ir liko instituto vyr. moksliniu bendradarbiu-konsultantu. 1987 m. rugsėjo 11 d. atsistatydinimo iš Istorijos instituto direktoriaus pareigų pareiškime B. Vaitkevičius rašo, kad palieka „šias aukštas pareigas ramia sąžine. Per laiką, praėjusi nuo 1970 m. balandžio 16 d., kai buvau išrinktas Instituto direktoriumi, istorijos mokslas gerokai pažengė į priekį. Buvo parengta ir išleista apie 75 proc. visų instituto leidinių, iš jų nemažai fundamentalių veikalų, susilaukusių teigiamo visuomenės įvertinimo. Tokie realūs faktai – ir paneigti juos neįmanoma, kad ir kaip būtų besistengiama. „Baltos dėmės“ istoriografijoje, ne mokslo, o politikos problema.“

1990 m. B. Vaitkevičius buvo perkeltas į kitą instituto skyrių [Partijos istorijos] vadovaujančiu moksliniu bendradarbiu. 1992 m. išėjo į pensiją.

Remdamasis marksistine leninine metodologija ir sovietine ideologija, B. Vaitkevičius parašė veikalų: „Socialistinė revoliucija Lietuvoje 1918–1919“ (1967), „V. Leninas ir Lietuvos revoliucionieriai“ (1970), „Tarybų Lietuva: praeities ir dabarties bruožai“ (1980), „Antinacinis pasipriešinimo judėjimas Lietuvoje 1941–1944 metais“ (2001); „LKP istorijos apybraižų“ (1 tomas 1971) vienas autorių. „LTSR istorijos“ (4 tomas 1975) vyriausiasis, „LTSR istorijos“ (1978, rusų kalba) atsakingasis redaktorius ir vienas autorių. Sudarė dokumentų rinkinį „Leninas ir Lietuva“ (1969). Tęstinių leidinių „Kraštotyra“ (1966–1975), „Lietuvos istorijos metraštis“ (1971–1987) vyriaus. redaktorius, „Lietuvos istorija nuo seniausių laikų iki mūsų dienų“, „Lietuvos archeologija“ „Lietuvos paminklosauga“, „Mokslo ir technikos istorija“ redakcinių kolegijų narys. Išleista „Bronius Vaitkevičius: literatūros rodyklė (1959–1975)“ (1976, sud. Ona Adomonienė (Pakštaitė). 2001 m. išleido monografiją „Antinacinis pasipriešinimo judėjimas Lietuvoje 1941–1944 metais“.

Yra paskelbęs per 80 mokslo straipsnių, vadovavęs 8 doktorantams. Už mokslus 1973 m. B. Vaitkevičiui suteikta LSSR valstybinė premija, vėliau – nusipelnusio mokslo veikėjo vardas.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje yra sudarytas F367 – Broniaus Vaitkevičiaus fondas. Archyvinė medžiaga gauta iš p. Vandos Vaitkevičienės. Istoriko, MA nario korespondento, Istorijos instituto direktoriaus fonde saugomi darbų juodraščiai, parengiamoji medžiaga, istorikų kongresų ir konferencijų medžiaga, straipsniai, paskaitos ir t. t. Dokumentai apima XX amžiaus II pusę.

LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus
mokslinė sekretorė Aurika Bagdonavičienė

Naudoti šaltiniai:

1. Asmens byla. LMA archyvas.
2. https://lt.wikipedia.org/wiki/Bronius_Vaitkevičius
3. <http://www.etnografija.vilkaviskis.lt/asmenybes/4185-vaitkevicius-bronius>
4. <https://www.vle.lt/Straipsnis/Vaitkevicius-98909>
5. <http://mokslolietuva.lt/2012/10/lietuvos-istorijos-mokslo-patriarchui-profesoriui-vytautui-merkiui-atminti-2/>
6. <http://www.mab.lt/lt/fondai/rankrasciai/inventorinis-sarasas/1448>

Virginijos Valuckienės nuotrauka